

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Fórum o právní spolupráci v projektu „Pás a cesta“. Peking, 2. a 3. července 2018

Počátkem července 2018 zorganizovalo čínské ministerstvo zahraničních věcí ve spolupráci s Čínskou společností pro studium práva (中国法学会) fórum o právní spolupráci v projektu *Pás a cesta* (一带一路).¹ Počin jistě chvályhodný, protože od vyhlášení této iniciativy prezidentem *Si Ťin-pchingem* v roce 2013 jsme slyšeli mnoho politických deklamací, ale právní rámec zamýšleného projektu nám unikal. Generální tajemník Haagské konference o mezinárodním právu soukromém *Christophe Bernasconi* dokonce prohlásil, že projekt dosud žádná právní pravidla nemá a že je v zájmu Číny a všech zúčastněných načase je vytvořit. Projekt názvem částečně navazuje na středověkou Hedvábnou cestu, po níž probíhal obchod mezi čínskou říší, Mezopotámií, Persií, Indií a Itálií. V nové podobě má být obchodní tepna nejen modernizována, ale také rozšířena o námořní dimenzi v Asii, Evropě a Africe.

Fórum zahájil ministr zahraničních věcí ČLR *Wang I* ve vládním komplexu *Tiao-jü tchaj* (钓鱼台). Název komplexu má evokovat místa, kde odpočívali a přemýšleli dávní císařové a patří k deseti objektům, zbudovaným v roce 1959 u příležitosti desátého výročí založení ČLR *Mao Ce-tungem*. Ten v objektu sídlil po celou dobu Kulturní revoluce spolu s ostatními členy svého Gangu čtyř. Čínský ministr zahraničí připomněl loňské první fórum o projektu *Pás a cesta*, na něž letošní fórum navazuje snahou zabývat se právními otázkami. Základem právní koncepce se má stát panství práva a úcta k mezinárodnímu právu a k vnitrostátnímu právu zúčastněných zemí. U příležitosti letošního 40. výročí zahájení čínské ekonomické a právní reformy uvedl, že čínské právní normy jsou z devadesáti procent plně slučitelné s mezinárodním standardem. V obdobném duchu navázal předseda Čínské společnosti pro studium práva *Wang Le-čchüan*. K důrazu na panství práva připojil závazek dodržovat lidská práva, na důkaz čehož zmínil vypracování čínskému občanského zákoníku, zákona o soudním přezkumu správních aktů a reformu soudnictví.² Právě ta má být důkazem posilování práv jednotlivců a konečkonců stavebním kamenem do mezinárodního mechanismu řešení sporů při realizaci projektu *Pás a cesta*. Náměstek generálního tajemníka OSN *Liou Čen-min* připomněl, že *Pás a cesta* bude procházet režimy různých právních systémů: kontinentálního, angloamerického a islámského. Bude třeba sladit pravidla a navázat na stávající mechanismy mezinárodních a bilaterálních smluv. Čína ovšem není účastníkem mnoha z nich. Důležitou úlohu tu bude hrát článek 33 Charty OSN o řešení sporů.

Jakkoliv se u nás všeobecně soudí, a dokonce píše, že pojem „panství práva“ je v Číně *verbum prohibitum*, skloňoval se v průběhu jednání poměrně často. Předseda Čínské společnosti pro mezinárodní právo *Čchen Ťin-pching* výslovně uvedl, že panství práva (法治)

¹ V naší, zejména publicistické, literatuře je název tohoto projektu překládán jako „Pás a stezka“. Autor této zprávy vychází z odborné sinologické literatury, která příslušný historický pojem, na něž současná čínská iniciativa navazuje, označuje „Hedvábná cesta“. Sama čínština používá slovo 路 - cesta, jehož překlad se odráží i v anglickém názvu „Belt and road“.

² Podrobněji k soudnímu přezkumu správních aktů srov. např. TOMÁŠEK, M. Správní právo a správní vedení na Dálném východě. *Správní právo*. 2017, č. 5, s. 269–282.

je dokonce základem projektu *Pás a cesta*. A to v mezinárodněprávním pojetí. *Pás a cesta* povedou napříč zeměmi s různými politickými režimy, které musí spojovat vzájemná politická důvěra na základě integrace domácího a zahraničního pojetí panství práva. Náměstek ministra spravedlnosti ČLR Čao Ta-čcheng vzápětí uvedl, jak si jeho země prosazování mezinárodních pravidel panství práva představuje: výměnou právních informací, rozvíjením pravidel řešení sporů, mezinárodní justiční spoluprací, a konečně účastí mezinárodních právních odborníků. Ti by se měli zapojit do poradenství a do úlohy rozhodců. Bývalá soudkyně odvolacího panelu WTO Čang Jüe-tiao připomněla základní principy panství mezinárodního práva jako suverenita, respektování uzemní celistvosti nebo nevměšování, kterými ČLR velmi ráda a často argumentuje na mezinárodních fórech. Nejen pokud jde o případnou kritiku jejích kroků v Jihočínském moři. Naopak je slibuje prosazovat v rámci *Pásu a cesty* vůči ostatním zemím. Vrchní ředitel sekce smluvního práva ministerstva zahraničních věcí ČLR Sü Chung připomněl z historie mezinárodního práva veřejného „pět principů mírového soužití“ *pančšašila*, jež zformulovaly v roce 1955 Čína a Indie k vyřešení svého hraničního konfliktu.³ Těmito principy (což už neřekl) dokázala čínská diplomacie v šedesátých letech minulého století získat přízeň států třetího světa a vytrít tak zrak „západním“ diplomatům natolik, že počátkem sedmdesátých let museli už jen přihlížet vstupu ČLR do OSN a odchodu Tchaj-wanu z této organizace. Lze souhrnně komentovat, že současná čínská vnitrostátně a mezinárodněprávní doktrína se nevyhýbá ani pojmu „panství práva“, ani mezinárodněprávním zásadám, ovšem u vědomí, že v tradičním čínském právním myšlení bylo právo toliko utilitárním nástrojem k řízení společnosti, nad nímž stálo cosi vyššího, totiž čínská morálka.⁴

Fóra se zúčastnilo na dvě stě cizinců ze všech kontinentů. Jejich názory na právní stránku projektu se různily. Zatímco delegáti Běloruska, Ruska, Srbska, Turecka nebo některých afrických zemí vyjadřovali k řešení absence právní regulace velkou vstřícnost, zazněly i hlasy kritické. Nejkritičtější se zdálo být vystoupení Stevena Blockmanse z bruselského Centra pro studium evropské politiky. Ten upozornil na nesouhlasné stanovisko Evropské komise ke koncepci přímých zahraničních investic z ČLR v dotčených členských zemích EU. *Pás a cesta* jde podle něj proti dlouhodobým strategickým zájmům EU, zejména co se týče kontroly přímých zahraničních investic či zdrojů financování. Přímé zahraniční investice z Číny skýtají podle názoru Evropské komise větší podezření z politického pozadí než kdysi přímé investice z Japonska nebo Jižní Koreje. Ve světle připravované unijní úpravy kontroly přímých zahraničních investic z nečlenských zemí EU by proto čínské vedení mělo zvážit další směřování iniciativy *Pás a cesta* tak, aby pro EU představoval skutečně dvousměrný, rovnoprávný a vzájemně výhodný proces. Je třeba vzít v úvahu, že někteří účastníci projektu *Pás a cesta*, kupříkladu Gruzie, jsou vázáni asociačními dohodami s EU a podléhají tudíž potencionálně dvojímu režimu přímých zahraničních investic, tedy unijnímu a čínskému. Na možné průniky čínské právní koncepce a evropského práva upozornil i autor této zprávy. Jako příklad uvedl koncepci čínského soutěžního práva, která je inspirována právem unijním.⁵

Klíčovou otázkou právního režimu projektu *Pás a cesta* se jeví režim řešení sporů. Základy jeho řešení nastínila ministryně spravedlnosti Zvláštní administrativní oblasti

³ Tj. uznání územní suverenity; neútočení; nevměšování do vnitřních záležitostí; rovnost a vzájemná výhodnost; mírové soužití.

⁴ TOMÁŠEK, M. *Právní systémy Dálného východu II*. Praha: Karolinum, 2018, s. 307–318.

⁵ Podrobněji TOMÁŠEK, M. Weak Points of Competition Law Enforcement in the Far East. *The Lawyer Quarterly*. 2018, No. 1, s. 22–37.

Hongkong *Theresa Cheng*. Jakékoliv centrum pro řešení sporů musí vycházet z principů spolupráce, důvěryhodnosti a vzájemného respektu právních kultur. Přičemž musí být jasné, zda nové těleso pro řešení sporů bude nadáno prvky veřejné moci, anebo zda půjde o nevládní organizaci. Pokud jde o vzájemný respekt právních kultur, dala hongkongská ministryně za dokonalý příklad právní režim Hongkongu, kde v rámci režimu „jedna země – dva systémy“ (一国两制) fungují vedle sebe čínské právo kontinentálního typu a britské *common law*.⁶ Zazněly i názory, že by spory v rámci *Pásu a cesty* mohlo řešit více center, kupříkladu s ohledem na to, zda půjde o spory mezi soukromými nebo státními subjekty. Za použitelný model řešení sporů uvedla emeritní předsedkyně Americké společnosti pro mezinárodní právo, nyní profesorka *National University v Singapuru Lucy Reed*, systém singapurský. Singapurské právo by se podle ní mohlo stát předlohou pro právní rámec této čínské iniciativy. Zde budiž podotknuto, že obchodní centrum Singapur vytváří po léta významné obchodní příležitosti nejen pro čínské investory, ale také pro investory severokorejské. Díky tomu byl také vybrán za místo summitu *Kim – Trump* v červnu 2018. Pokud jde o současný systém mezinárodního práva soukromého a kodifikace mezinárodní arbitráže a mediace, ten bude muset být podle generální tajemnice Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) *Anny Joubin-Bret* do jisté míry modifikován právě s ohledem na potřeby projektu *Pás a cesta*.

Prezident Všečínské organizace právníků *Wang Čun-feng* promluvil o důležitém aspektu projektu *Pás a cesta*, jímž se jeví nezbytnost studovat různé právní systémy a právní řády zainteresovaných zemí. To ovšem platí obousměrně. Čili nejenže Čína bude studovat právní systémy cizí, ale také my budeme studovat právní systém čínský. Pokud jde o Čínu, je důležité poznat nejen právní předpisy (*law in books*), ale zejména jejich výklad (*law in action*). *Mei Gachlik* ze *Stanford University* přiblížila projekt této univerzity pro studium tzv. „návodných rozhodnutí“ (案例) Nejvyššího lidového soudu ČLR, která se mohou vztahovat k problematice *Pásu a cesty*. Správně upozornila, že v právním systému ČLR nejsou sice taková rozhodnutí, analogon angloamerických precedentů,⁷ pro soudy nižších stupňů závazná, ovšem v praxi se k jejich respektování lidové soudy nižších stupňů uchylují stále častěji. Odpovídá to koneckonců staročínské tradici, kdy už od doby dynastie *Chan*, zhruba od roku 200 př. Kr., byly vydávány jejich sbírky a soudci byli při svém rozhodování precedenty vázáni v duchu principu uctívání práva předků.⁸

Současný diskurs o mezinárodním právu a koneckonců i o právu evropském, se od času uchyluje k pochybnostem, zda se stávající mezinárodní právní řád už nepřežil. Byl přece z valné části založen po druhé světové válce, kdežto dnes je situace docela jiná. Na světovém fóru se objevují noví silní hráči a vznikají nová, mocná ekonomická uskupení. V zemích bývalého Sovětského svazu je to tamní celní unie a Jednotný hospodářský prostor.⁹ Rýsuje se tedy iniciativa *Pás a cesta* jako nová mezinárodní organizace s převažujícím, ne-li rozhodujícím vlivem Číny? Je budoucností mezinárodního práva vyvažování vlivu mezi USA, Jednotným hospodářským prostorem Ruska a iniciativou *Pás a cesta*, to

⁶ Podrobněji TOMÁŠEK, M. Jedna země – dva systémy výkladu práva. *Právník*. 2017, roč. 156, č. 4, s. 273–285.

⁷ Ve snaze vyhnout se zdání amerikanizace čínského práva se proto čínský výraz pro precedent *pchan-li* (判例), nahrazuje výrazem *an-li* (案例), doslovně přeloženo „příklad soudního případu“. K odlišení obou kategorií srov. např. TOMÁŠEK, M. – MÜHLEMANN, G. (eds). *Interpretation of Law in China – Roots and Perspectives*. Prague: Karolinum Press, 2011, s. 143–162.

⁸ TOMÁŠEK, M. *Právní systémy Dálného východu I*. Praha: Karolinum, 2016, s. 76 an.

⁹ Srov. např. recenzi TOMÁŠEK, M. Kirilenko, V. P. a kol. *Meždunarodno-pravovojie uregulirovanije dějatel'nosti gosudarstv-učastnikov Tamozhennovo sojuza i Jedinovo ekonomičeskovo prostranstva, Sankt-Petěrburg*, 2013, 440 s. *Právník*. 2014, roč. 153, č. 5, s. 424–426.

vše za útrpné asistence rozhádané EU? Pekingská konference na takové otázky odpovědi nedala a my sami je budeme ještě dlouho a obtížně hledat.

Michal Tomášek*

Řízení v proměnách (Zamyšlení nad průběhem a závěry 32. pracovněprávního sympózia v Pasově)

Řízení v proměnách (v originále *Führung im Wandel*) – to bylo hlavní téma letošního, v pořadí již 32. pracovněprávního sympózia, konaného ve dnech 14. a 15. června 2018 v bavorském univerzitním městě Pasově ležícím na soutoku tří řek Dunaje, Innu a Ilzu. Tento „leitmotiv“ se promítal do všech osmi hlavních referátů.

Sympózia začal *prof. Dr. Dr. h.c. Wolfgang Hromadka* organizovat na Univerzitě v Pasově před více než třiceti lety se zaměřením na spojení teorie a praxe pracovního práva, vědy a hospodářství, a také zaměstnavatelů a zaměstnanců. Mnoho z koncepcí, které jsou dnes běžné, bylo poprvé diskutováno právě v Pasově, což dalo impuls zákonodárcům a judikatuře. Letošní rok se v programu opět objevila velmi důležitá problematika: správné vedení ve „válce o talenty“ jedním z hlavních faktorů dobrého personálního řízení.

Manažeři začínají být mladší a mladší, mění se častěji a mají sotva čas řídit své zaměstnance. Na druhou stranu se stávají sebevědomějšími, více mezinárodními a více se zajímají o rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem než o svoji strmou kariéru. Podnikové hierarchie se zplošťují a rozvoj trhu se stává dynamičtější. Namísto pověření a poslušnosti je zapotřebí inspirativní vedení charismatického, pečujícího šéfa, říká *prof. Dr. Frank Maschmann*, profesor pracovního práva na univerzitě v Regensburgu, který pořádal a moderoval toto sympóziu již po dobu sedmi let.

Ctihodným hostem letošního sympózia byla prezidentka Spolkového pracovního soudu *Ingrid Schmidtová*, která nejprve v úvodním vystoupení přivítala všechny účastníky při příležitosti 80. narozenin *prof. Dr. Dr. h.c. Wolfganga Hromadky*. Ve své zdravici zdůraznila vynikající celoživotní úspěch pana profesora a poukázala mimo jiné na jeho více než 40letý úvazek u Spolkového pracovního soudu jako přisedícího soudce. Žádný jiný soudce nebyl v BAG aktivní ani zdaleka tak dlouho.¹

Profesor *Hromadka* patří ve Spolkové republice Německo k významným představitelům vědy i praxe pracovního práva. Není bez zajímavosti, že se narodil v Ústí nad Labem, dodnes a zejména po převratu po roce 1989 má k naší republice velmi vřelý vztah a jeho zásluhou vznikla a úspěšně se rozvíjí úzká spolupráce mezi Univerzitou v Pasově a Univerzitou Karlovou. Obdržel čestný doktorát Západočeské univerzity v Plzni. Jeho zásluhou byl založen a je opakovaně organizován prestižní Festival práva Pasov–Praha. Významná je také výměna studentů právnických fakult obou univerzit.

* Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc., proděkan a vedoucí katedry evropského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. E-mail: tomasekm@prf.cuni.cz. Tato zpráva vznikla v rámci výzkumného programu Univerzity Karlovy Progres Q02 *Publicizace práva v evropském a mezinárodním srovnání* Univerzitního výzkumného centra UNCE/HUM/028 *Pražské centrum pro výzkum míru* a jako výstup profilového oboru výzkumu na Univerzitě Karlově *Právní systémy Dálného východu a evropské právo*.

¹ Při zpracování tohoto textu byly použity údaje z tiskové zprávy o sympóziu v *deníku Passauer Neue Presse* ze dne 20. 6. 2018.